

Warszawa, 11 maja 2020 r.

dr hab. Jacek Zaleśny
Wydział Nauk Politycznych i
Studiów Międzynarodowych
Uniwersytetu Warszawskiego

**Ocena
dorobku naukowego Pana Doktora Przemysława Adamczewskiego
sporządzona w postępowaniu o nadanie stopnia doktora
habilitowanego w dziedzinie nauki społecznej, w dyscyplinie nauki
o polityce**

(uchwała Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 4 marca
2020 r. Nr BCK – I – L – 9962/19; kompletna dokumentacja
dostarczona 8 kwietnia 2020 r.)

Podstawa prawna sporządzenia recenzji

Ocenę dorobku i osiągnięć naukowych Pana Doktora Przemysława Adamczewskiego sporządziłem na podstawie obowiązujących przepisów prawnych. Są one zawarte przede wszystkim w ustawie z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1789) oraz w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. Nr 196, poz. 1165).

Zgodnie z art. 16 ust. 1 i 2 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki do postępowania habilitacyjnego może zostać dopuszczona osoba, która posiada stopień doktora oraz osiągnięcia naukowe lub artystyczne, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową lub artystyczną. Osiągnięciem może być 1) dzieło opublikowane w całości lub w zasadniczej części, albo cykl publikacji powiązanych tematycznie; 2) zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne; 3) część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Na podstawie upoważnienia zawartego w art. 16 ust. 4 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, w rozporządzeniu z 1 września 2011 r. Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego dookreślił kryteria oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, biorąc pod uwagę osiągnięcia naukowo-badawcze w dziedzinach nauki i sztuki lub obszarach wiedzy, współpracę międzynarodową, dorobek dydaktyczny i popularyzatorski oraz uzyskane nagrody. W myśl przedmiotowego rozporządzenia kryteria oceny w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych Habilitanta obejmują:

- 1) autorstwo lub współautorstwo publikacji naukowych w czasopismach znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JCR) lub na liście European Reference Index for the Humanities (ERIH);
- 2) autorstwo lub współautorstwo monografii, publikacji naukowych w czasopismach międzynarodowych lub krajowych innych niż znajdujące się w bazach lub na liście, o których mowa w pkt. 1, dla danego obszaru wiedzy;
- 3) autorstwo lub współautorstwo odpowiednio dla danego obszaru: opracowań zbiorowych, katalogów zbiorów, dokumentacji prac badawczych, ekspertyz, utworów i dzieł artystycznych;
- 4) sumaryczny impact factor publikacji naukowych według listy Journal Citation Reports (JCR), zgodnie z rokiem opublikowania;
- 5) liczbę cytowań publikacji według bazy Web of Science (WoS);
- 6) indeks Hirscha opublikowanych publikacji według bazy Web of Science (WoS);
- 7) kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach;
- 8) międzynarodowe lub krajowe nagrody za działalność odpowiednio naukową albo artystyczną;
- 9) wygłoszenie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych.

Kryteria oceny w zakresie dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej Habilitanta obejmują:

- 1) uczestnictwo w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych;
- 2) udział w międzynarodowych lub krajowych konferencjach naukowych lub udział w komitetach organizacyjnych tych konferencji;
- 3) otrzymane nagrody i wyróżnienia;
- 4) udział w konsorcjach i sieciach badawczych;
- 5) kierowanie projektami realizowanymi we współpracy z naukowcami z innych ośrodków polskich i zagranicznych, a w przypadku badań stosowanych we współpracy z przedsiębiorcami;
- 6) udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism;

- 7) członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych;
- 8) osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki lub sztuki;
- 9) opiekę naukową nad studentami i lekarzami w toku specjalizacji;
- 10) opiekę naukową nad doktorantami w charakterze opiekuna naukowego lub promotora pomocniczego, z podaniem tytułów rozpraw doktorskich;
- 11) staże w zagranicznych lub krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich;
- 12) wykonanie ekspertyz lub innych opracowań na zamówienie organów władzy publicznej, samorządu terytorialnego, podmiotów realizujących zadania publiczne lub przedsiębiorców;
- 13) udział w zespołach eksperckich i konkursowych;
- 14) recenzowanie projektów międzynarodowych lub krajowych oraz publikacji w czasopiśmie międzynarodowych i krajowych.

Zgodnie z art. 16 ust. 1. ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1789) do postępowania habilitacyjnego może zostać dopuszczona osoba, która posiada stopień doktora oraz osiągnięcia naukowe lub artystyczne, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową lub artystyczną.

Tym samym, do postępowania habilitacyjnego może zostać dopuszczona osoba, która posiada stopień doktora oraz łącznie spełnia dwie przesłanki: 1) ma osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej oraz 2) wykazuje się istotną aktywnością naukową lub artystyczną.

Na zasadzie art. 18a ust. 7 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, zadaniem recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym jest dokonanie oceny czy osiągnięcia naukowe habilitanta spełniają przywołane wyżej kryteria oceny. Na tej podstawie formułuję ocenę dorobku i osiągnięć naukowych Pana Doktora Przemysława Adamczewskiego.

Podstawa faktyczna sporządzenia recenzji

Według moich wyliczeń do oceny Habilitant przedłożył:

- 1) monografię autorską *Polski mit etnopolityczny i Kaukaz*, Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2019 – rozprawa wskazana przez Habilitanta jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki;
- 2) 30 artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych.

- 3) 24 rozdziały w pracach zbiorowych.
- 4) 2 opracowania źródeł.

Przebieg kariery zawodowej Habilitanta

W 2005 r. Pan Przemysław Adamczewski uzyskał tytuł zawodowy magistra na kierunku stosunki międzynarodowe pisząc (na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) pracę magisterską pod tytułem *Czynniki wpływające na rozwój kontaktów polsko-azerbejdzańskich*. Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie historii został mu nadany w 2010 r. na Wydziale Historycznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na podstawie rozprawy *Problem karabachski w polityce Azerbejdżanu po 1991 roku*.

Wykazywana przez Habilitanta w Autoreferacie aktywność zawodowa rozpoczyna się w 2011 r. podjęciem pracy w Wyższej Szkole Humanistyczno-Ekonomicznej w Sieradzu, gdzie do 2013 r. pełnił funkcje administracyjne oraz prowadził działalność dydaktyczną na kierunkach bezpieczeństwo wewnętrzne i pedagogika. W latach 2013-2015 Pan Doktor Przemysław Adamczewski przebywał na stażu w Instytucie Historii i Etnologii Uniwersytetu im. Ivane Javakhishvili w Tbilisi (Gruzja). Po półrocznej przerwie w 2016 r. podjął staż na Dalekowschodnim Uniwersytecie Federalnym we Władywostoku (Rosja) i od tego 2016 r. realizuje trzyletni projekt badawczy w Instytucie Nauk Politycznych Polskiej Akademii Nauk.

Aktywność zawodową Habilitanta charakteryzują relatywnie krótkie okresy zatrudnienia. Od ukończenia studiów w 2005 r. przez większość czasu nie ma nawiązanego stosunku pracy, lecz funkcjonuje jako stypendysta/stażysta.

Dzieło *Polski mit etnopolityczny i Kaukaz*, Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2019 wskazane przez Habilitanta jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki

Recenzowana monografia została ogłoszona w miejscu prowadzenia przez Habilitanta działalności zawodowej – przez Instytut Nauk Politycznych Polskiej Akademii Nauk.

Zgodnie z deklaracją składaną przez Habilitanta, przedmiotem rozprawy jest polski mit etnopolityczny w zakresie, w jakim wpływa on na postrzeganie przez Polaków Kaukazu (s. 62). Główną osią książki są dwie dowodzone w niej tezy, przy tym pierwsza z nich jest stawiana pośrednio, a druga bezpośrednio. Po pierwsze, że ogłoszone w Polsce współczesnej publikacje na temat zagadnień dotyczących Kaukazu są niskiej jakości i teza druga: w Polsce, ze względu na etnopolityczny mit, w sposób zdeformowany postrzega się Kaukaz i Federację Rosyjską. Zdaniem Autora, publikacje dotyczące Kaukazu służą budowaniu

tożsamości narodowej zgodnie z powszechnie obowiązującym mitem etnopolitycznym i utrwalaniu obrazu Rosji jako „historycznego wroga” Polski (s. 39).

W związku z drugą z tez, Habilitant formułuje liczne pytania badawcze. W jaki sposób i w jakich warunkach Kaukaz został objęty polskim mitem etnopolitycznym? W jaki sposób oddziaływanie mitu etnopolitycznego deformuje prezentację procesów i zjawisk zachodzących na Kaukazie w pracach autorstwa polskich naukowców, dziennikarzy i publicystów? W jaki sposób mit etnopolityczny wpływa na założenia polityki zagranicznej Polski? W jaki sposób mit etnopolityczny kształtuje stosunek polskiego społeczeństwa do mieszkańców Kaukazu? Ze względu na niereprezentatywność prowadzonych badań (o czym niżej) nie udzielono na nie pewnej poznawczo odpowiedzi. Uzyskane w publikacji rezultaty badawcze są adekwatne do wybiórczo przeprowadzonej selekcji materiału badawczego.

Za kluczową kategorię, którą posługuje się w rozprawie, Pan Doktor Przemysław Adamczewski uznaje mit etnopolityczny (s. 18). W celu jego teoretycznej konstrukcji bazuje na ustaleniach Wiktora Sznirelmana (s. 18). O ile Pan Doktor Przemysław Adamczewski prawidłowo rekonstruuje pojęcie „mit etnopolityczny” i z niewątpliwym znanstwem wypowiada się na temat Kaukazu, o tyle nie przekonuje interpretacja, że w Polsce sposób pisania o Kaukazie „w sposób powszechny” służy budowaniu tożsamości narodowej zgodnie z powszechnie obowiązującym mitem etnopolitycznym i utrwalaniu obrazu Rosji jako „historycznego wroga” Polski (s. 39).

W pracy zastosowano cztery główne metody badawcze: „źródłowa” (s. 63) (badanie dokumentów państwowych i politycznych), etnograficzna (badanie przejawów kultury), jakościowa analizy treści i analizy narracji (s. 63). Nie wszystkie techniki badawcze stosowane przez Habilitanta można uznać za typowe dla nauk społecznych. Gdy Habilitant nie jest w stanie znaleźć argumentów na poparcie tezy stawianej przez przywoływanego przez siebie autora, to przypisuje mu oddziaływanie polskiego mitu etnopolitycznego (np. ss. 418-419). Nie jest to technika badawcza powszechnie wykorzystywana w badaniach naukowych, w tym – nie jest to technika badawcza akceptowalna w naukach politycznych.

Ważnym atrybutem dysertacji jest przeprowadzenie przez Autora szerokiej kwerendy, w tym przede wszystkim zastosowanie materiałów źródłowych wytworzonych w XVII-XIX ww. Dotychczas w wąskim zakresie były one wykorzystywane we współcześnie powstających publikacjach na temat Kaukazu. Pan Doktor Przemysław Adamczewski poświęcił im należną uwagę. W tym zakresie są to badania nowatorskie, w istotnym zakresie rozszerzające wiedzę na temat związków Polaków z Kaukazem. Historyczne partie rozprawy oceniam najwyższej jako

zarówno nowatorskie, jak i rzetelnie opracowane, a przez to poznawczo wartościowe.

W sposób stanowczy Habilitant przeprowadza krytykę źródeł opublikowanych w Polsce współczesnej. Nisko je ceni. Wskazuje, że chociaż naukowców piszących na temat Kaukazu są dziesiątki to jednak „zdecydowana większość osób podejmujących problematykę kaukazoznawczą nie zajmuje się nią metodycznie i nie jest ona główną w ich pracy zawodowej. [...] Zainteresowanie Kaukazem zazwyczaj determinowane jest medialnymi wydarzeniami [...]. Prace o Kaukazie powstają niejednokrotnie w wyniku pojawiających się *ad hoc* projektów, które jednak nie są powiązane z systematycznymi badaniami Kaukazu. W rezultacie w literaturze przedmiotu szerzą się stereotypy dotyczące regionu, dochodzi do niedopuszczalnej (z punktu widzenia nauki) redukcji opisywanych zjawisk do jednego, najbardziej widocznego czynnika czy do błędnej interpretacji procesów zachodzących na Kaukazie” (s. 17). Zarazem w znacznej mierze jest to wybiórcza i przez to mało przekonująca, krytyka źródeł. Autor przyznaje (s. 69-70), że dobrał te publikacje, które służą uzasadnieniu stawianej przez Niego tezy, że w Polsce sposób pisania o Kaukazie „w sposób powszechny” służy budowaniu tożsamości narodowej zgodnie z powszechnie obowiązującym mitem etnopolitycznym i utrwalaniu obrazu Rosji jako „historycznego wroga” Polski. Ten cel badawczy udało się Habilitantowi zrealizować. Udało Mu się znaleźć takie wypowiedzi nauki czy dziennikarstwa. W bogatym dorobku publikacji naukowych, materiałów gazetowych czy publicystycznych na temat zagadnień kaukaskich opublikowanych w Polsce Habilitant, ze skrupulatnością godną audytora, wyszukał publikacje niższej jakości, niejasności, pomyłki i krytykuje ich autorów.

Nie licząc wstępu i zakończenia, rozprawa złożona jest z trzech części. W pierwszej z nich Habilitant prezentuje zainteresowanie Kaukazem przez Polaków na przestrzeni wieków. W drugiej – poddaje analizie sposób prezentacji w przeszłości przez Polaków dziejów Kaukazu i tłumaczenia zachodzących tam procesów. Natomiast część trzecia dotyczy współczesnego prezentowania przez Polaków Kaukazu i tłumaczenia zachodzących tam procesów. W każdej z trzech części polski mit etnopolityczny służy Autorowi za kategorię wyjaśniającą.

W znacznej mierze rozprawa jest sporządzona w konwencji glosariusza do przeczytanych tekstów. Łączy się w niej rozprawy naukowe, publicystykę, beletrystykę. Habilitant przywołuje fragmenty przeczytanych prac z zakresu różnych gatunków literackich potwierdzających stawianą przez Niego tezę badawczą na temat polskiego mitu etnopolitycznego i uprzedzeń względem Federacji Rosyjskiej, a następnie dowodzi niewiedzy, uprzedzeń jej autora. Czyni to sprawnie, z niewątpliwym znanstwem zagadnienia.

Publikację charakteryzuje lekkość w podważaniu kompetencji badawczych przywoływanych autorów, zarzucaniu im niewiedzy. Co znamienne, zarzucając autorom, że przedstawiają opinie „jedynie w formie aksjomatów” (s. 440) Habilitant relatywnie często nie przeprowadza przeciwdowodów. Nie udowadnia im, że podawane przez nich informacje są nieprawdziwe bądź hipotezy fałszywe (np. ss. 439-440; 441-442; 447; 452; 453-454, 454-456, 463, 477; 501; 502; 593-594). Czym innym jest zaś nieprzeprowadzenie przez autora dowodu na okoliczność przywoływanych faktów, a czym innym popełnianie błędów co do okoliczności faktycznych. Z faktu, że autor podaje informację bez podania źródła jej pochodzenia nie wynika, że informacja jest błędna. Nie bez znaczenia jest też ta okoliczność, gdy informację – tak jak w części przypadków – podają renomowani, cieszący się autorytetem zawodowym, eksperci w danym zakresie. Są też informacje powszechnie znane, które nie wymagają podawania źródła, jak np., że 1 września 1939 r. rozpoczęła się wojna.

Bywa, że Habilitant zaznacza, że nie ma wiedzy na dany temat, ale za to wie, że autor dopuścił się manipulacji (s. 492). W taki sposób w naukach politycznych nie prowadzi się badań naukowych.

Słabością metodologiczną rozprawy jest niewyraźne odróżnianie przez jej Autora wymogów, jakie powinna spełniać rozprawa naukowa od artykułu publikowanego w dzienniku czy publikacji publicystycznej. Bez wchodzenia w szczegóły, w artykułach publikowanych w dziennikach nie sporządza się przypisów, w węższym zakresie – niż w publikacjach naukowych – odwołuje się do źródeł. Inaczej przebiega dowodzenie w nauce niż w publicystyce. Nie bez znaczenia jest też – wiążąca prawnie dziennikarzy – tajemnica dziennikarska (art. 12 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe, t.j. z 2018 r. poz. 1914). Należy także odróżniać fakty od opinii. O ile fakty mają charakter obiektywne, o tyle opinie ze swej istoty są subiektywne.

Rozprawa jest metodologicznie niedopracowana. Niereprezentatywny dla dorobku polskiego piśmiennictwa jest dobór przywoływanych tekstów służących uzasadnieniu stawianych tez. Jak przyznaje Autor (ss. 69-70) kluczowym kryterium doboru tekstów była ich odpowiedniość do stawianych przez Habilitanta tez. Często są to publikacje drugorzędnych autorów, nie reprezentatywne dla polskiego stanu badań, ale za to potwierdzające to, co Habilitant chciał potwierdzić. Czasami są to badacze tak marginalni, a przy tym skrajni w swojej działalności, że jest ona objęta działalnością kontrwywiadowczą władz RP (ss. 657 i nast.). Chęć znalezienia czegokolwiek, co potwierdzałoby stawianą w pracy tezę sprawia, że na przykład Autor dywaguje o postrzeganiu Kaukazu przez jednego z polskich polityków, przy czym sam zauważa, że w jego koncepcjach politycznych Kaukaz ma marginalne znaczenie. Ma marginalne znaczenie, co nie przeszkadza Habilitantowi pisać na ten temat na czterech stronach (ss. 671-764).

Rolą badacza jest przeprowadzenie krytyki źródeł; dokonanie ich selekcji, oddzielenie publikacji wartościowych poznawczo od pozostałych, a tego w pracy zabrakło.

Przy tym Habilitant miesza publikacje naukowe z artykułami prasowymi, w tym – ogłaszanymi w niszowych gazetach czy portalach internetowych. Znaczna część przywoływanych przez Niego „badaczy” to osoby anonimowe zarówno w nauce, jak i publicystyce. Badacz powinien wiedzieć, że czym innym są publikacje naukowe, a czym innym artykuły prasowe. Odmiennym warsztatem zawodowym dysponują ich autorzy, często odmienną wiedzą, umiejętnościami i kompetencjami, jak też w różnych celach sporządzają swoje dzieła. W naukach politycznych stawianie w tej samej płaszczyźnie artykułów naukowych i artykułów prasowych, jest błędem metodologicznym.

Co znamienne, o ile uwadze Pana Doktora Przemysława Adamczewskiego nie uszły nawet niszowe, niskiej jakości publikacje (jakich wiele w Internecie) służące potwierdzeniu stawianych przez Niego tez, o tyle w znikomym zakresie odnosi się On do publikacji podważających tezę, że w Polsce mit etnopolityczny wyznacza ramy percepcji Kaukazu i Rosji i deformuje ją. Nie odnosi się do dziesiątków tekstów dotyczących badanych przez Niego zagadnień, nie pasujących do stawianej przez Niego tezy.

Kanwą do snucia różnych rozważań są dla Habilitanta badania, o których sam pisze, że dobrana w nich próba jest niereprezentatywna (s. 652, przypis 83). W taki sposób w naukach politycznych nie prowadzi się badań naukowych.

Słabo udokumentowane są rozważania Habilitanta na temat stosunku współczesnych władz polskich do zagadnień związanych z Kaukazem. Nie rekonstruuje go na podstawie powszechnie dostępnych dokumentów urzędowych, tylko wykorzystuje w tym celu źródła drugiego stopnia (ss. 545 i nast.). Nie bada też stanowiska relewantnych partii politycznych. Nawet, jak w tekście głównym powołuje się na jawne i powszechnie dostępne dokumenty urzędowe, to już w przypisach odsyła do prac innych badaczy (ss. 545 i nast.). Pisząc o stosunku władz polskich do tematyki kaukaskiej Autor (od innych badaczy wymagający aptekarskiej precyzji) operuje kwantyfikatorami „większe zainteresowanie” (s. 548), „najczęściej” (s. 549), ale nie przywołuje przy tym statystyk. Ta część publikacji jest ogólnikowa, nie oparta na dokumentach urzędowych, oparta zaś na przypadkowo dobranych materiałach, ale za to potwierdzających stawianą w rozprawie tezę.

Nie przekonują uzasadnienia Autora, że „Czczeńskie dążenia niepodległościowe w latach 90. XX w. uzyskały szerokie wsparcie w polskim społeczeństwie” (s. 565). Jak dowód Habilitant powołuje się nie na badania opinii publicznej czy ustalenia autorytetów naukowych, ale na fakt, że były one popierane przez anarchistów, neomarksistów i anarchosydykalistów (ss. 565-566). Są to trzeciorzędne grupy społeczne,

bez istotniejszego wpływu społecznego. Na dowód, że było to masowe poparcie Habilitant przywołuje demonstrację zorganizowaną w Poznaniu, w ramach której pięć osób przedostało się na teren konsulatu rosyjskiego (s. 566) czy też demonstracje, w których uczestniczyło od kilkunastu do około stu osób (ss. 566-567) w państwie mającym około 38 milionów obywateli. O rzekomo szerokim wsparciu dla czeczeńskich dążeń niepodległościowych świadczyć ma zbiórka dla czeczeńskich uchodźców, w ramach której zebrano 70 zł (s. 568). Na podstawie tego typu zdarzeń czy wypowiedzi asystenta społecznego posła (s. 572) Habilitant snuje uzasadnienie dla stawianej przez siebie tezy o szerokich wpływach polskiego mitu etnopolitycznego. Na marginesie, bez związku z formułowaną oceną monografii *Polski mit etnopolityczny i Kaukaz*, można zauważyć, że w nauce wyprowadzanie wniosków, co do powszechności na podstawie marginalnych zdarzeń, wyolbrzymianie znaczenia diskutowanych problemów, bywa uznawane za manipulację¹.

Autorowi nie obce jest snucie dywagacji. Jest tak na przykład w partiach pracy dotyczących przyznawania statusu uchodźcy (ss. 631 i nast.). Zamiast snuć na ten temat dywagacje, Autor powinien wiedzieć, że procedura przyznawania statusu uchodźcy jest prawnie uregulowana i jeżeli osoba ubiegająca się o status uchodźcy nie spełnia ustawowych warunków, to nie uzyska statusu uchodźcy. Co znamienne, Habilitant snuje na ten temat dywagacje, ale nie zna podjętych w tym zakresie decyzji administracyjnych. Nie zna zapadłego w związku z nimi orzecznictwa, ale czytał na ten temat wypowiedź jakiegoś mecenasa, który reprezentował jakiegoś Czeczena, co pozwala Mu na konstruować ogólne wnioski (ss. 633-637). Habilitant pisze o wątpliwościach prawnych związanych z wydaleniami osób, ale pomija przy tym fakt, że w Polsce praw dochodzi się nie ma podstawie tego, „co przedostało się do mediów” (s. 638), ale w procedurze prawnie określonej. W pierwszej kolejności jest to procedura administracyjna, a jeżeli taka jest wola strony postępowania – następujące po niej postępowanie sądowe o charakterze kontrolnym. Autor powinien wiedzieć, że o tym, co jest prawne bądź bezprawne, nie przesądzają prezesi fundacji czy inne osoby fizyczne (s. 638), ale sąd. Co znamienne, Pan Doktor Przemysław Adamczewski nie wspomina, aby w omawianych przez Niego sprawach zaskarżono decyzje administracyjne.

Niereprezentatywny dobór próby badawczej sprawił, że w mojej opinii Habilitantowi nie udało się udowodnić powszechności w Polsce mitu etnopolitycznego i jego roli służebnej w stosunku do utrwalania obrazu Rosji jako „historycznego wroga” Polski. Dowiódł zaś (co jest powszechnie wiadome i mające potwierdzenie w ustaleniach polskich badaczy), że ten mit dotyczy wielu osób wypowiadających się na temat Kaukazu, ale wielość to nie to samo, co powszechność.

¹ Zob. J. Stelmach, *Sztuka manipulacji*, Warszawa 2018, s. 85-86.

Na podkreślenie zasługuje warstwa deskryptywna publikacji. Niewątpliwie, jest to solidne studium na temat stanu wiedzy o historii Kaukazu, jego narodów. Autor wykazuje gruntowną znajomość tekstów powstałych w XVII-XIX ww., w tym tekstów z zakresu literatury pięknej, pamiętnikarskiej. Przeprowadza ich pogłębioną krytykę, a także odwołujących się do nich źródeł pośrednich. Prezentuje się jako wytrawny interpretator poezji i prozy (np. ss. 100-106, 122-127, 589-600). Co cenne, nie unika formułowania własnych poglądów. Wątki historyczne są prawidłowo udokumentowane i wyjaśnione. Podobnie na wysokim poziomie są rozważania Habilitanta na temat etnosów, narodowości i języków Kaukazu.

Do samodzielnego prowadzenia badań naukowych niezbędne jest opanowanie metodologii prowadzenia badań naukowych, w tym w zakresie reprezentatywności doboru próby badawczej, umiejętności przeprowadzania dowodów i przeciwdowodów. W tym zakresie monografii *Polski mit etnopolityczny i Kaukaz* nie można uznać za osiągnięcie naukowe, o którym mowa jest w art. 16 ust. 1 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1789) czyli, nie można uznać, że jest osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład Habilitanta w rozwój w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o polityce; może w innej dyscyplinie, ale nie w dyscyplinie nauki o polityce.

Autorstwo lub współautorstwo monografii, publikacji naukowych w czasopismach międzynarodowych lub krajowych, pracach zbiorowych

Dorobek publikacyjny Pana Doktora zogniskowany jest na tematyce kaukaskiej. Można wydzielić w nim dwa główne nurty prowadzonych badań. Pierwszy dotyczy tożsamości etnicznej, narodowej i państwowej na Kaukazie po rozpadzie ZSRR. Drugi obejmuje historię Polaków na Kaukazie, percepcji Kaukazu przez Polaków, jak również innych form związków polsko-kaukaskich.

Problematykę Kaukazu Habilitant bada zarówno w wymiarze wertykalnym, jak i horyzontalnym. Nie koncentruje się na jednym zakresie stosunków zachodzących na Kaukazie, ale podejmuje różne problematyki dotyczące tego regionu. Zarazem stosuje różne metody badawcze, właściwe dla nauk historycznych, politologicznych, kulturoznawstwa czy socjologii. Zaznaczenia wymaga tak kompetencyjna wszechstronność prowadzonych badań, jak i ich różnorodność. Ze znanstwem podejmuje rozważania na temat geopolityki, stosunków międzynarodowych państw regionu (głównie Azerbejdżanu i Armenii), tematyki bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego państw regionu, w tym – z rozbiciem na poszczególne rodzaje bezpieczeństwa (ze szczególnym akcentem na bezpieczeństwo

militarne, społeczne, polityczne i kulturowe). Bada elity polityczne, m.in. dagestańskie, ormiańskie i azerbejdżańskie. Prowadzi rozważania na temat polityki pamięci w regionie.

Z kolei w ramach nurtu polskich związków z Kaukazem Habilitant studiuje dzieje Polaków na Kaukazie, charakter ich partycypacji w zachodzących stosunkach społecznych i kulturowych czy gospodarczych (jak wkład w rozwój przemysłu naftowego).

Wyniki prowadzonych badań Pan Doktor Przemysław Adamczewski zamieszcza zarówno w czasopismach naukowych, jak również w pracach zbiorowych, w kraju i za granicą. Z jakościowego punktu widzenia, są to specjalistyczne, renomowane periodyki (jak «Herald of the Russian Academy of Sciences», «Iran and the Caucasus», «Вестник Российской академии наук», «Вестник Дагестанского научного центра», «История, археология и этнография Кавказа», «Przegląd Orientalistyczny» czy «Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej»). W tego typu prestiżowych czasopismach naukowych Habilitant ogłosił około 30 tekstów, co jest znaczącym osiągnięciem naukowym.

Uwagi wymagają również teksty Pana Doktora Przemysława Adamczewskiego ogłoszone w pracach zbiorowych, w Polsce i poza jej granicami (głównie w Rosji). Redaktorzy tomów, jak Profesorowie T. Bodio, J. Marszałek-Kawa, M. Pietraś, A. Гапуров, Ю. Карпов czy М. Матиев to renomowani badacze. Możliwość udziału w konstruowanych przez nich zespołach badawczych sama w sobie świadczy o wysokich kwalifikacjach badawczych osób zapraszanych.

Podkreślenia wymaga fakt, że Habilitant prowadząc badania nad Kaukazem ich wyniki publikuje w prestiżowych zagranicznych czasopismach naukowych, jak również za granicą w pracach zbiorowych razem z uznanymi badaczami. Jest to formalnoprawne poświadczenie wysokiej jakości ogłaszanych wyników badań i ich znaczenia dla rozwoju doktryny. Jest to świadectwo Jego przynależności do grona ekspertów z zakresu podejmowanych, różnorodnych tematycznie, badań.

Autorstwo lub współautorstwo opracowań zbiorowych, katalogów zbiorów, dokumentacji prac badawczych, ekspertyz

Habilitant jest autorem dwóch opracowań zbiorowych oraz dwóch prac o charakterze źródłowym.

Liczba cytowań publikacji według bazy Google Scholar i indeks Hirscha

Publikacje Habilitanta były sześć razy cytowane, a indeks Hirscha Jego publikacji: jeden.

Kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi oraz udział w takich projektach przez Habilitanta

Habilitant kierował dziewięcioma projektami badawczymi, a w jednym był głównym wykonawcą. Były one realizowane w Polsce i poza Jej granicami. Jest to imponująca liczba; także pod względem materialnym są to wymagające naukowo projekty badawcze. Wśród nich na szczególnie wyróżnienie zasługuje wygranie przez Habilitanta grantu badawczego w ramach konkursu FUGA organizowanego przez Narodowe Centrum Nauki. Konkursy organizowane przez Narodowe Centrum Nauki to najbardziej prestiżowe w Polsce konkursy naukowe. Mało który polski badacz jest ich laureatem. Badacze, którzy wygrali konkurs organizowany przez Narodowe Centrum Nauki to polska elita naukowa.

Międzynarodowe lub krajowe nagrody za działalność odpowiednio naukową albo artystyczną Habilitanta

Habilitant jest laureatem trzech krajowych nagród za działalność naukową, w tym dwóch przyznanych w miejscu pracy.

Wygłoszone przez Habilitanta referaty na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych

Habilitant jest aktywnym uczestnikiem krajowych i zagranicznych konferencji naukowych. Znaczna ich część to specjalistyczne, wysoko oceniane przez ekspertów, konferencje zorganizowane poza granicami Rzeczypospolitej, w regionie działalności naukowej Habilitanta (głównie Rosja i Gruzja). Tematyka Jego referatów bezpośrednio dotyczy podejmowanych przez Niego obszarów badawczych. Uczestnikami konferencji, na których Pan Doktor Przemysław Adamczewski prezentuje wyniki prowadzonych przez siebie badań, są eksperci z danego zakresu. Możliwość uczestniczenia w tego typu forach aktywności naukowej potwierdza wysoką pozycję naukową Habilitanta i Jego przynależność do grona ekspertów z zakresu tematyki kaukaskiej.

Udział w komitetach organizacyjnych międzynarodowych lub krajowych konferencjach/seminariach naukowych

Habilitant uczestniczył w organizowaniu w Polsce jednej konferencji naukowej.

Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism

Habilitant jest członkiem kolegium redakcyjnego jednego specjalistycznego czasopisma wydawanego w Rosji («Вестник Майкопского государственного технологического университета»).

Członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych

Pan Doktor Przemysław Adamczewski jest członkiem dwóch krajowych organizacji naukowych: Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych oraz Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego.

Osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki

Habilitant nie wykazał osiągnięć dydaktycznych i w zakresie popularyzacji nauki.

Działalność dydaktyczna i szkoleniowa

Habilitant jest promotorem pomocniczym w dwóch przewodach doktorskich. Jest autorem 16 recenzji prac licencjackich na kierunku pedagogika. Przez 2 lata prowadził zajęcia dydaktyczne na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne. Jest to ubogi dorobek dydaktyczny i szkoleniowy.

Współpraca z zagranicznymi ośrodkami naukowymi

Dorobek badawczy Habilitanta charakteryzuje bogata, intensywna i przynosząca ekwiwalentne owoce, współpraca z ośrodkami badawczymi głównie w Rosji, Gruzji i Armenii. Oceniam ją jako jeden z kluczowych atutów naukowych Habilitanta.

Wnioski

Zgodnie z art. 16 ust. 1. ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1789) do postępowania habilitacyjnego może zostać dopuszczona osoba, która posiada stopień doktora oraz łącznie spełnia dwie przesłanki: 1) ma osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej oraz 2) wykazuje się istotną aktywnością naukową lub artystyczną. Analiza dokumentacji przedstawionej do oceny w postępowaniu habilitacyjnym Pana Doktora Przemysława Adamczewskiego nakazuje stwierdzić, że Habilitant nie spełnia obu kryteriów sformułowanych w ustawie z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1789) oraz dookreślonych w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. Nr 196, poz. 1165).

Rozprawa wskazana przez Pana Doktora Przemysława Adamczewskiego jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki jest metodologicznie nieakceptowalna. Badana w niej próba badawcza jest

niereprezentatywna, wybiórczo dobrana, a przez to prowadzi do wątpliwych poznawczo wniosków.

Habilitant spełnia drugie kryterium ustawowe, tj. wykazuje się istotną aktywnością naukową. Tę sferę aktywności Habilitanta oceniam wyżej niż monografię autorską przedstawioną jako osiągnięcie naukowe. Habilitant intensywnie uczestniczy w krajowym i w międzynarodowym życiu naukowym. Publikuje w renomowanych zagranicznych i krajowych czasopismach naukowych. Są to teksty oryginalne i wartościowe poznawczo. Pan Doktor Przemysław Adamczewski bierze aktywny udział w konferencjach organizowanych za granicą (regionie prowadzonych badań) i krajowych.

Przebieg i dotychczasowe efekty działalności badawczej Habilitanta pozwalają stwierdzić wielość podejmowanych przez Niego wartościowych i zróżnicowanych inicjatyw badawczych, samodzielność badawczą, umiejętność stawiania sobie oryginalnych zadań badawczych. Świadczy to o samodzielności poznawczej Badacza.

Biorąc powyższe pod uwagę stwierdzam, że Pan Doktor Przemysław Adamczewski nie spełnia jednej z dwóch przesłanek wyliczonych w art. 16 ust. 1. ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1789). Negatywna ocena dotyczy publikacji wskazanej przez Habilitanta jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, jak również Jego działalności naukowej. Dlatego też, zgodnie z art. 18 a ust. 7 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1789), wnoszę o niedopuszczenie Pana Doktora Przemysława Adamczewskiego do dalszego procedowania w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauki społeczne, w dyscyplinie nauki o polityce.

dr hab. Jacek Zaleśny
Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych
Uniwersytetu Warszawskiego

